

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 3-son

VOLUME 6 / ISSUE 3 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.3>

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnoma
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 26-iyunda
bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24
Adadi: 100. Buyurtma: № 72.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basini mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSH)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xashimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho'basini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho'basini dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик,
Э. Шарипов, К. Абдувалиева,
М. Шарифова, Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
26.06.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 24. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 72.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам, доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по филологическим наукам, доцент

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий сектором административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий сектором трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – заведующая сектором экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент сектора конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, E. Sharipov,
K. Abduvalieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Editorial office address::
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz
E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 26.06.2026.
Paper size: A4. Cond.p.f: 24.
Units: 100. Order: № 72.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Head of the Department of Environmental Law of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 11 **TOSHQULOV JURABOY, QURBANOVA ELMIRA ASADOVNA**
Globallashuv sharoitida davlatni o'rganish prinsiplari: nazariy-metodologik tahlil
- 19 **ZOKIROV SHOXRUXBEK ZOHIDJON O'G'LI**
Qonunchilikni kodifikatsiya qilishning nazariy va amaliy masalalari

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 26 **ILXOMBEKOV JASURBEK ILXOMBEK O'G'LI**
Axborotga bo'lgan huquqning tarixiy taraqqiyoti va internet muhitida uning huquqiy shakllanishi
- 31 **ABDURAYIMOV MUXAMMAD SUVONQUL O'G'LI**
Malakali yuridik yordam ko'rsatishning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari va uni amalga oshiruvchi subyektlar tarkibi muammolari
- 35 **NURMATOV SUNNATILLO UZOQ O'G'LI**
Mahallaning davlat xizmatlari ko'rsatishdagi o'rni va davlat organlari bilan o'zaro hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish
- 43 **SOBIROV UMID SOBIR O'G'LI**
Akademik erkinlikning konstitutsiyaviy-huquqiy va institutsional kafolatlari

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 53 **TOPILDIYEV BAXROMJON RAXIMJONOVICH**
Patent huquqi tarixi va zamonaviy funksiyasi: Yevropa va AQSH tajribasi
- 61 **RAHMONQULOVA NILUFAR HOJI-AKBAROVNA, KOVSHOV TEMUR VLADIMIROVICH**
Shartnoma tuzish bo'yicha muzokaralar: ommaviy va xususiy jihatlarni ajratish
- 74 **XO'JAYEV SHOXJAXON AKMALJON O'G'LI**
Ijtimoiy tarmoqlardagi kontent asar sifatida
- 85 **SAIDOV IBROHIM ANVAROVICH**
Korporativ boshqaruv kodeksini normativ-huquqiy hujjat sifatida qabul qilish: muammolar, zarurat va takliflar
- 93 **AKRAMOV AKMALJON ANVARJON O'G'LI**
Raqamli aktivlarni meros qilib qoldirishning huquqiy muammolari: O'zbekiston va xorij amaliyoti
- 102 **INAMDJANOVA ELNORA ELBEKOVNA**
Mediatsiya va arbitraj: O'zbekistonda investitsiya nizolarini hal etishning gibrid shakllarini rivojlantirish istiqbollari

12.00.05 – MEHNAT HUQUQI. IJTIMOY TA'MINOT HUQUQI

- 111 **ABDULLAYEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**
O'zbekistonda bolalar mehnati va uning xalqaro-huquqiy tartibga solinishi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 122 **XOLMUMINOV JUMA TOSHTEMIROVICH**
Ekologik huquqda raqamlashtirish va sun'iy intellekt

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH
FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

131 BOBONAZAROV MUHAMMADJON MUZAFFAR O'G'LI

Sudyalar mustaqilligi va uni ta'minlash kafolatlarining nazariy-huquqiy tahlili: takomillashtirish masalalari

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

139 ABDURASULOVA KUMRINISA RAIMKULOVNA, RASHIDOV SHAVKATBEK RAVSHANBEK O'G'LI

Transport vositalari harakati yoki ulardan foydalanish xavfsizligi qoidalarini buzishning ijtimoiy xavfliligi va uning jinoiy javobgarlikni belgilashdagi ahamiyati

147 JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAXAMMADI QIZI

Odam savdosi uchun jazo muqarrarligini ta'minlash mexanizmlari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

155 MELSOVA KAMILA BAXADIROVNA, ABDULLAYEV RUSTAM KAXRAMANOVICH

Isbotlash tizimida raqamli dalillardan foydalanishning muammoli jihatlari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

165 MUSAYEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH

Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasiga qarshi kurashishning ijtimoiy-huquqiy mohiyati

171 AKBAROV SAIDAKBAR RUSTAM O'G'LI

Zamonaviy qurolli mojarolar sharoitida harbiy jinoyatlar uchun javobgarlik: milliy va xalqaro-huquqiy tahlil

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

178 NURIDINOV RAMZIDIN LUTFIDIN O'G'LI

Xorijiy mamlakatlarda davlat xaridlarini raqamlashtirish va korrupsiya xavfini kamaytirish mexanizmlari

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

186 XUDAYBERDIYEVA MAFTUNA ZAFAR QIZI

Bola huquqlarining tasnifi: xalqaro va milliy huquqiy yondashuvlar va ularni amalga oshirish mexanizmlarining tizimli tahlili

12.00.15 – KRIMINOLOGIYA

197 NIYOZOVA SALOMAT SAPAROVNA

Voyaga yetmagan jinoyatchi shaxsining kriminologik tavsifi va uning belgilari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ТОШКУЛОВ ЖУРАБОЙ, КУРБАНОВА ЭЛЬМИРА АСАДОВНА

Принципы изучения государства в условиях глобализации: теоретико-методологический анализ

19 ЗОКИРОВ ШОХРУХБЕК ЗОХИДЖОН УГЛИ

Теоретические и практические вопросы кодификации законодательства

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

26 ИЛХОМБЕКОВ ЖАСУРБЕК ИЛХОМБЕК УГЛИ

Историческое развитие права на информацию и его правовое становление в интернет-среде

31 АБДУРАЙИМОВ МУХАММАД СУВОНКУЛ УГЛИ

Конституционно-правовые основы и проблематика субъектного состава оказания квалифицированной юридической помощи

35 НУРМАТОВ СУННАТИЛЛО УЗОК УГЛИ

Роль махалли в предоставлении государственных услуг и совершенствование механизмов взаимодействия с государственными органами

43 СОБИРОВ УМИД СОБИР УГЛИ

Конституционно-правовые и институциональные гарантии академической свободы

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

53 ТОПИЛДИЕВ БАХРОМЖОН РАХИМЖОНОВИЧ

История и современные функции патентного права: опыт Европы и США

61 РАХМОНКУЛОВА НИЛЮФАР ХОДЖИ-АКБАРОВНА, КОВШОВ ТЕМУР ВЛАДИМИРОВИЧ

Переговоры о заключении договора: разграничение публичного и частного аспекта

74 ХУЖАЕВ ШОХЖАХОН АКМАЛЖОН УГЛИ

Контент в социальных сетях как произведение

85 САИДОВ ИБРОХИМ АНВАРОВИЧ

Принятие кодекса корпоративного управления в качестве нормативно-правового акта: проблемы, необходимость и предложения

93 АКРАМОВ АКМАЛЖОН АНВАРЖОН УГЛИ

Правовые проблемы наследования цифровых активов: опыт Узбекистана и зарубежная практика

102 ИНАМДЖАНОВА ЭЛНОРА ЭЛБЕКОВНА

Медиация и арбитраж: перспективы развития гибридных форм разрешения инвестиционных споров в Узбекистане

12.00.05 – ТРУДОВОЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

111 АБДУЛЛАЕВА ДИЛФУЗА САИДАЗИМОВНА

Детский труд в Узбекистане и его международно-правовое регулирование

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

122 ХОЛМУМИНОВ ЖУМА ТОШТЕМИРОВИЧ

Цифровизация и искусственный интеллект в экологическом праве

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР. ОРГАНИЗАЦИЯ
ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

131 БОБОНАЗАРОВ МУХАММАДЖОН МУЗАФФАР УГЛИ

Независимость судей и теоретико-правовой анализ гарантий её обеспечения:
вопросы совершенствования

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

139 АБДУРАСУЛОВА КУМРИНИСА РАИМКУЛОВНА, РАШИДОВ ШАВКАТБЕК РАВШАНБЕК УГЛИ

Общественная опасность нарушения правил безопасности движения или эксплуатации
транспортных средств как основание уголовной ответственности

147 ЖУМАНИЁЗОВА ЗАРНИГОР МАХАММАДИ КИЗИ

Механизмы обеспечения неотвратимости наказания за торговлю людьми

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

155 МЕЛСОВА КАМИЛА БАХАДИРОВНА, АБДУЛЛАЕВ РУСТАМ КАХРАМАНОВИЧ

Проблемные аспекты использования цифровых доказательств в системе доказывания

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

165 МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ

Социально-правовое значение противодействия незаконному обороту наркотических средств

171 АКБАРОВ САИДАКБАР РУСТАМ УГЛИ

Ответственность за военные преступления в условиях современных вооружённых
конфликтов: национально-правовой и международно-правовой анализ

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

178 НУРИДИНОВ РАМЗИДИН ЛУТФИДИН УГЛИ

Цифровизация государственных закупок и механизмы снижения коррупционных
рисков в зарубежных странах

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

186 ХУДАЙБЕРДИЕВА МАФТУНА ЗАФАР КИЗИ

Классификация прав ребёнка: системный анализ международно-правовых и
национально-правовых подходов и механизмов реализации

12.00.15 – КРИМИНОЛОГИЯ

197 НИЁЗОВА САЛОМАТ САПАРОВНА

Криминологическая характеристика личности несовершеннолетнего преступника и
её признаки

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 11 **TOSHKULOV JURABOY, KURBANOVA ELMIRA ASADOVNA**
Principles of studying the state in the context of globalization: a theoretical and methodological analysis
- 19 **ZOKIROV SHOKHRUKHBEK ZOHIDJON UGLI**
Theoretical and practical issues of legislative codification

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 26 **ILKHOMBEKOV JASURBEK ILKHOMBEK UGLI**
Historical development of the right to information and its legal formation in the internet environment
- 31 **ABDURAYIMOV MUKHAMMAD SUVONKUL UGLI**
Constitutional-legal foundations and problematics of the subject composition of qualified legal aid provision
- 35 **NURMATOV SUNNATILLO UZOQ UGLI**
Improving the role of the mahalla in the provision of public services and mechanisms for interaction with state bodies
- 43 **SOBIROV UMID SOBIR UGLI**
Constitutional-legal and institutional guarantees of academic freedom

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 53 **TOPILDIEV BAKHROMJON RAKHIMJONOVICH**
History and modern functions of patent law: the experience of Europe and the United States
- 61 **RAHMONKULOVA NILUFAR HOJI-AKBAROVNA, KOVSHOV TEMUR VLADIMIROVICH**
Contract negotiations: definition of public and private aspects
- 74 **KHUJAEV SHOKHJAKHON AKMALJON UGLI**
Content on social media as a work
- 85 **SAIDOV IBROHIM ANVAROVICH**
Adoption of the corporate governance code as a regulatory-legal document: problems, needs and suggestion
- 93 **AKRAMOV AKMALJON ANVARJON UGLI**
Legal problems of inheriting digital assets: Uzbekistan and foreign practice
- 102 **INAMDJANOVA ELNORA ELBEKOVNA**
Mediation and arbitration: prospects for the development of hybrid forms of investment dispute resolution in Uzbekistan

12.00.05 – LABOR LAW. SOCIAL SECURITY LAW

- 111 **ABDULLAEVA DILFUZA SAIDAZIMOVNA**
Child labour in Uzbekistan and its international legal regulation

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

- 122 **KHOLMUMINOV JUMA TOSHTEMIROVICH**
Digitalization and artificial intelligence in environmental law

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR’S CONTROL.
ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

131 BOBONAZAROV MUHAMMADJON MUZAFFAR UGLI

Theoretical and legal analysis of the independence of judges and guarantees for ensuring it: issues of improvement

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

139 ABDURASULOVA KUMRINISA RAIMKULOVNA, RASHIDOV SHAVKATBEK RAVSHANBEK UGLI

Social danger of violation of safety rules for transport vehicle movement or operation and its significance in establishing criminal liability

147 JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAKHAMMADI KIZI

Mechanisms for ensuring the inevitability of punishment for human trafficking

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND
FORENSIC EXPERTISE

155 MELSOVA KAMILA BAKHADIROVNA, ABDULLAEV RUSTAM KAKHRAMANOVICH

Problematic aspects of the use of digital evidence in the evidentiary system

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

165 MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH

The socio-legal significance of combating the illegal drug trade

171 AKBAROV SAIDAKBAR RUSTAM UGLI

Liability for war crimes in the context of modern armed conflicts: a national and international legal analysis

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

178 NURIDINOV RAMZIDIN LUTFIDIN UGLI

Mechanisms for the digitalization of public procurement and the reduction of corruption risks in foreign countries

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

186 KHUDAYBERDIEVA MAFTUNA ZAFAR KIZI

Classification of children’s rights: a systematic analysis of international and national legal approaches and implementation mechanisms

12.00.15 – CRIMINOLOGY

197 NIYOZOVA SALOMAT SAPAROVNA

Criminological characteristics and signs of the personality of a juvenile offender

Kelib tushgan / Получено / Received: 01.04.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 01.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 26.06.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.3./JNF01466>
UDC: 342.951(045)(575.1)

MAHALLANING DAVLAT XIZMATLARI KO'RSATISHDAGI O'RNI VA DAVLAT ORGANLARI BILAN O'ZARO HAMKORLIK MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Nurmatov Sunnatillo Uzoq o'g'li,
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi
Davlat siyosati va boshqaruvi
akademiyasi tayanch doktoranti
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5377-7977>
e-mail: nurmatovsunnatillo787@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mahalla institutining davlat xizmatlari samaradorligini oshirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilingan. Unda mahalla va davlat boshqaruvi organlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni mustahkamlash zaruriyati, bu jarayonning huquqiy va tashkiliy asoslari, shuningdek, zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali davlat xizmatlarini ko'rsatish sifatini yaxshilash imkoniyatlari yoritilgan. Mavzuning dolzarbligi shundaki, mahalla institutlari faoliyatini tizimli ravishda takomillashtirish davlat xizmatlari samaradorligini oshiradi, fuqarolarning huquqiy manfaatlarini ta'minlaydi hamda boshqaruv shaffofligini kuchaytiradi. Tadqiqotda davlat xizmatlarini ko'rsatishda mahalla va davlat organlari o'rtasidagi integratsiya mexanizmlari, shuningdek, xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari tahlil qilinib, ularning o'zini o'zi boshqarish institutlari faoliyatini raqamlashtirish hamda davlat organlari bilan integratsiyalash borasidagi yondashuvlari o'rganilgan. Xulosada mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mahalla, davlat xizmatlari, integratsiya, davlat organlari, raqamli texnologiyalar, jamoatchilik nazorati

РОЛЬ МАХАЛЛИ В ПРЕДОСТАВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ УСЛУГ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ОРГАНАМИ

Нурматов Суннатилло Узок угли,
базовый докторант
Академии государственной политики и управления
при Президенте Республики Узбекистан

Аннотация. В настоящей статье проанализированы роль и значение института махалли в повышении эффективности предоставления государственных услуг. В ней освещаются необходимость укрепления взаимодействия между махаллей и органами государственного управления, правовые и организационные основы данного процесса, а также возможности повышения качества предоставления государственных услуг посредством внедрения современных цифровых технологий. Актуальность темы обусловлена тем, что системное совершенствование деятельности институтов махалли способствует повышению эффективности государственных услуг, обеспечению законных интересов граждан и укреплению прозрачности государственного управления. В исследовании проанализированы механизмы интеграции махалли и государственных органов в процессе предоставления государственных услуг, а также изучен передовой зарубежный опыт в области цифровизации деятельности институтов самоуправления и их интеграции с государственными органами. В заключение выявлены существующие проблемы и разработаны предложения по их устранению.

Ключевые слова: махалля, государственные услуги, интеграция, государственные органы, цифровые технологии, общественный контроль

IMPROVING THE ROLE OF THE MAHALLA IN THE PROVISION OF PUBLIC SERVICES AND MECHANISMS FOR INTERACTION WITH STATE BODIES

Nurmatov Sunnatillo Uzoq ugli,

Basic Doctoral Student of the Academy of
Public Policy and Administration
under the President of the Republic of Uzbekistan

Abstract. *This article analyzes the role and significance of the mahalla institution in increasing the efficiency of public services. It highlights the need to strengthen interaction between the mahalla and public administration bodies, the legal and organizational foundations of this process, as well as opportunities to improve the quality of public services through the introduction of modern digital technologies. The relevance of the topic lies in the fact that the systematic improvement of mahalla institutions' activities increases the efficiency of public services, ensures the legal interests of citizens, and strengthens management transparency. The study analyzes the mechanisms of integration between the mahalla and state bodies in the provision of public services, as well as the best practices of foreign countries, and examines their approaches to digitalizing the activities of self-government institutions and integrating them with state bodies. The conclusion identifies existing problems and develops proposals for their elimination.*

Keywords: mahalla, public services, integration, government agencies, digital technologies, public oversight

Kirish

O'zbekiston ijtimoiy hayotida mahalla instituti tarixan asrlar davomida shakllanib, bugungi kunda ham fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish tizimining asosiy bo'g'ini sifatida faoliyat yuritmoqda. Xususan, davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonida mahallalarning faol ishtiroki aholiga yaqin va qulay xizmatlarni ta'minlash, mahalliy muammolarni tezkorlik bilan hal etish hamda davlat boshqaruvi tizimining samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Biroq mahalla institutlarining tizimli elementlarini yagona nazariy yondashuv asosida izohlash hali to'liq shakllanmagan. Ilmiy qarashlarda turlicha yondashuvlar mavjud: ayrim tadqiqotchilar, avvalo, moliyaviy va inson resurslarini ta'kidlab, mahalla institutlarining bu boradagi salohiyatini asosiy tarkibiy qism sifatida ko'rsatadilar. Boshqa olimlar esa mahalla tizimida ijtimoiy sohaga aloqador butun bir yo'nalishlarni ajratib, ularni turli mezonlar asosida birlashtiradilar. Bu esa, o'z navbatida, mahalla institutlarining elementar tarkibini aniqlashda murakkablik va noaniqliklarni yuzaga keltiradi. Mahalla institutlari tarkibidagi makro va mikro darajadagi quyi tizimlarni tahlil qilish S.V. Andrianov, A.B. Garmayev, D.S. Lvov va boshqa tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida ma'lum darajada o'z ifodasini topgan bo'lsa-da, ularning keltirgan tasniflari bir-biridan sezilarli darajada farq qiladi (Bukhvald & Voroshilov, 2018).

Shuningdek, Turkiyada "Mahalle / Muhtar" tushunchasi mavjud va har bir mahalla (mahalle) mahalliy darajadagi eng quyi bo'linma bo'lib, mahalla muhtarligi (Muhtarlik) tomonidan boshqariladi. Mahallelar mahalliy muammolar, aholining murojaatlari va ma'lumotlar oqimini boshqarish nuqtayi nazaridan davlat idoralari bilan aloqada bo'ladi (Bayraktar, 2007).

Janubiy Koreya misolida ko'radigan bo'lsak, *decentralizatsiya* jarayonlari, ya'ni davlat vakolatlarining markazdan mahalliy kichik darajaga o'tkazilishi fuqarolarning davlat idoralariga bo'lgan ishonchini oshirishga yordam beradi, biroq bu jarayonda mintaqaviy notekislik va boshqaruv resurslari cheklanganligi muammolari ham paydo bo'lishi mumkin (Lee & Suh, 2021).

Bularning hammasi O'zbekiston sharoitida ham tatbiq etilishi mumkin bo'lgan tajribalardir. Shu bois mazkur maqolada davlat xizmatlarini ko'rsatishda mahalla va davlat organlari o'rtasidagi integratsiya mexanizmlarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish *asosiy maqsad* qilib olindi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, mahalla institutlari sifatida faoliyat yurituvchi fuqarolar yig'inlari davlat hokimiyati organlari tizimiga kirmaydi. Ularning faoliyati mahalliy ahamiyatga molik masalalarni aholining manfaatlaridan kelib chiqqan holda, shuningdek, tarixiy rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari, milliy qadri-

yatlar, mahalliy urf-odatlar hamda an'analarga asoslanib, amaldagi qonun hujjatlariga muvofiq mustaqil ravishda amalga oshiriladi. Fuqarolar yig'ini yuridik shaxs huquqlaridan foydalanadi, o'z nomi yozilgan muhrga ega bo'ladi, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilangan tartibda faoliyat yuritadi.

Bunday sharoitda mahallalarning ijtimoiy vazifalari, xususan, aholining turmush darajasi, ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularni hal etishdagi imkoniyatlari zamonaviy yondashuvlar va innovatsion boshqaruv mexanizmlarini qo'llashni taqozo etadi. Shu bois, mahallalar boshqaruvini tadqiq etishda nafaqat tarixiy va huquqiy asoslar, balki xalqaro tajribalar hamda ijtimoiy innovatsiyalarni integratsiya qilish dolzarb ahamiyat kasb etadi (Republic of Uzbekistan, 2013).

Shuningdek, xorijiy tadqiqotlar orasida Jon Smit tomonidan Yevropa mamlakatlaridagi mahalliy boshqaruv tizimlariga oid olib borilgan izlanishlar alohida ahamiyat kasb etadi. Uning fikricha, mahalla va jamoa boshqaruv institutlari demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokini kengaytirish hamda ijtimoiy adolatni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi (Smith, 2018). Bundan tashqari, Anna Myuller o'z tadqiqotlarida mahalliy boshqaruvda innovatsion texnologiyalarning qo'llanishi, elektron xizmatlarning kengayishi va ijtimoiy xizmatlar sifatini oshirishdagi yondashuvlarni tahlil qilgan. U, ayniqsa, mahalliy boshqaruv tizimlarining zamonaviy innovatsiyalarni qabul qilish jarayonida duch keladigan qiyinchiliklari va ularni bartaraf etish mexanizmlariga alohida e'tibor qaratgan (Müller, 2021).

Mahalliy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning mahalliy boshqaruv sohasidagi ilmiy izlanishlari ichida A. Axmedovning ishlari alohida e'tiborga loyiq bo'lib, u mahalla institutlarining huquqiy negizlari, ularning milliy o'ziga xosligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli bo'yicha chuqur tahlillarni taqdim etadi. Axmedov mahalla boshqaruvining institutsional tuzilishi, vakolatlar taqsimoti va mahalliy hamjamiyatni jalb etish mexanizmlarini huquqiy jihatdan mustahkamlash zaruriyatini asoslab beradi (Akhmedov, 2020).

B. Vahobovning (2021) ilmiy izlanishlari mahalliy boshqaruv institutlarining ijtimoiy

hamkorlikni shakllantirish va rivojlantirishdagi o'рни hamda ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan. Uning tadqiqotlarida mahalliy boshqaruv subyektlari va davlat organlari o'rtasidagi o'zaro ta'sir mexanizmlarining huquqiy hamda tashkiliy asoslari yoritib berilgan. Shuningdek, S. Karimovanning (2019) ilmiy tadqiqotlari mahalla boshqaruvining iqtisodiy va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishdagi o'рни, shuningdek, bu jarayonlarda xususiy sektor bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish masalalarini tahlil qilishga qaratilgan. Olimaning ta'kidlashicha, mahallalar faoliyatida iqtisodiy barqarorlikka erishish, avvalo, mavjud moliyaviy resurslarning oqilona va shaffof taqsimlanishiga, ularning ijtimoiy infratuzilma hamda aholi ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilishiga bevosita bog'liqdir.

Mahalla institutlari boshqaruvini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazalar tahlilida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, qarorlari va qonunlari muhim manba sifatida xizmat qiladi. Masalan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 3-dekabr-dagi "Mahallada tadbirkorlikni rivojlantirish, aholi bandligini ta'minlash va kambag'allikni qisqartirish bo'yicha davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari to'g'risida"gi PF-29-son Farmonida mahallalarning ijtimoiy xizmatlar ko'rsatishda rolini oshirish va ularning huquqiy maqomini mustahkamlash ko'zda tutilgan (President of Republic of Uzbekistan, 2021). Mazkur hujjatning asosiy maqsadi aholi bandligini ta'minlash, kambag'allikni qisqartirish va tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashning yangi mexanizmlarini joriy etishdan iboratdir.

Umuman olganda, mazkur farmon mahalla miqyosida tadbirkorlikni rivojlantirish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash orqali davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishga qaratilgan muhim normativ-huquqiy hujjat hisoblanadi.

Ko'pchilik olimlar va amaliyotchilar ta'kidlaganlaridek, mahalliy o'zini o'zi boshqarish islohotlarning asosiy maqsadlari va vazifalariga baribir erishilmadi (Shugrina, 2015).

Asosiy qism

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida raqamli transformatsiya jarayonlari izchil rivojlanmoqda. Xususan, "O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida davlat boshqaruvining barcha darajalarida, jumladan, mahalliy hokimi-

yat organlari tizimida ham raqamli boshqaruv mexanizmlarini joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur strategiyada xalq xizmatidagi davlat boshqaruvini takomillashtirish, jamoatchilik ishtirokini kengaytirish hamda mahallaning jamiyatdagi rolini kuchaytirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-son Farmoni (President of Republic of Uzbekistan, 2023) bilan tasdiqlangan ushbu strategiyada mamlakatni har tomonlama rivojlantirish, inson kapitalini yuksaltirish, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ekologik xavfsizlik, raqamli transformatsiya va "xalq xizmatidagi davlat" tamoyillarini amalda ro'yobga chiqarish bo'yicha asosiy ustuvor yo'nalishlar belgilab berilgan. Ushbu strategiya doirasida davlat boshqaruvini zamonaviy raqamli tamoyillar asosida tashkil etish, xalq xizmatidagi davlat konsepsiyasini hayotga tatbiq etish va mahalla tizimining boshqaruvdagi o'rnini mustahkamlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, strategiyada mahallalarni jamoatchilik va davlat organlari o'rtasidagi "tayanch ko'priklarni" sifatida rivojlantirish, ularning mablag'larini aholi tashabbuslari asosida yo'naltirish hamda mahallalarda *100 dan ortiq davlat xizmatlarini "bir darcha" tamoyili* asosida raqamli shaklda ko'rsatish vazifalari belgilangan.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga yo'llagan murojaatnomasida (Mirziyoyev, 2025) mamlakatimiz taraqqiyotining oltinchi ustuvor yo'nalishi sifatida zamonaviy davlat boshqaruvi va adolatli sud-huquq tizimini shakllantirish masalalari alohida va batafsil belgilab berildi. Avvalo, 2026-yildan boshlab Elektron hukumat platformasini tubdan yangilash vazifasi qo'yildi. Unga barcha davlat idoralarining mingdan ortiq davlat xizmatlari, minglab funksiyalari, yuzlab ma'lumotlar bazalari hamda o'n minglab davlat xizmatchilarining turli darajadagi vakolatlari yagona raqamli platformaga integratsiya qilinadi.

Murojaatnomada alohida ta'kidlanganidek, ushbu platformada murojaatlarni qabul qilish, ijrochilarga taqsimlash va bajarilish muddatlarini nazorat qilish jarayonlari sun'iy intellekt asosida amalga oshiriladi. Natijada mahalladan tortib respublika darajasigacha bo'lgan har bir masala

bo'yicha ijrochi, muddat va resurslar aniq ko'rib turadi.

Eng muhim jihatlardan biri – davlat xizmatlarini ko'rsatishda inson omilisiz, korrupsiya va ortiqcha byurokratiyadan xoli raqamli ekotizm yaratishdir. Davlat xizmatlarini proaktiv va jamlanma shaklda ko'rsatish tizimi rivojlantirilib, 2026-yilda bunday xizmatlar soni 100 taga yetkazilishi belgilandi. Bu fuqarolar uchun davlat xizmatlarining haqiqiy ma'noda "bir darcha" tamoyili asosida ishlashini ta'minlaydi.

Murojaatnomada fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirishga qaratilgan siyosatni kelgusida ham izchil davom ettirish ko'zda tutildi. Xususan, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish bo'yicha besh yillik strategiya ishlab chiqilishi rejalashtirilmoqda. Mazkur strategiya fuqarolik jamiyati institutlarining davlat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish, ularning ijtimoiy ahamiyatiga ega tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash hamda davlat va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Amaliyotda bu yondashuvlar mahalla institutining davlat boshqaruvidagi o'rnini mustahkamlash, aholi muammolarini tezkor hal etish, davlat xizmatlarining shaffofligi va samaradorligini oshirish imkonini bermoqda. Jumladan, mahalla mablag'larini aholining taklif va tashabbuslari asosida infratuzilma loyihalariga yo'naltirish mexanizmi joriy qilinib, bu maqsadlar uchun ajratiladigan resurslar hajmini bir necha barobarga oshirish choralari ko'rilmogda.

Shuningdek, har bir mahallada "elektron xizmat nuqtalari" tashkil etish, aholiga raqamli platformalar orqali davlat xizmatlarini ko'rsatish hamda fuqarolarning murojaatlari va takliflarini onlayn kuzatish tizimlarini joriy etish rejalashtirilgan (President of Republic of Uzbekistan, 2023).

Xorij tajribalariga nazar tashlasak, Estoniya bugungi kunda raqamli davlat qurishda dunyodagi yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. "E-Estonia" loyihasi orqali 99 foiz davlat xizmatlari onlayn ko'rinishda amalga oshiriladi. Mahalliy boshqaruv organlari aholining ro'yxatga olinishi, ijtimoiy yordamlar taqsimoti, soliqlarni yig'ish kabi vazifalarni to'liq raqamli shaklda bajaradi (e-Estonia, n.d.).

Bugungi kunda *my.gov.uz*, *onlayn-mahalla.uz*, *soliq.uz* kabi elektron portallar aholiga davlat

xizmatlarini soddalashtirilgan tarzda taqdim etmoqda. Shuningdek, *“mahalla yettiligi”* tizimi doirasida elektron hisobotlar yuritilishi boshlangan. Ammo bu yo'nalishda hali to'liq raqamli ekotizim shakllanmagan. Mahalliy hokimiyatlarning texnik bazasi, kadrlar malakasi, ayrim hududlarda internet infratuzilmasi yetarli emas. Bu esa raqamli xizmatlarning sifatli ishlashiga to'sqinlik qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 24-dekabrda PQ-62-son qaroriga (President of Republic of Uzbekistan, 2021) muvofiq, Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi huzurida Mahallabay ishlash va tadbirkorlikni rivojlantirish agentligi faoliyati tashkil etildi. Ushbu qaror asosida ishlab chiqilgan *“Onlayn mahalla”* elektron platformasi mahallabay ishlash tizimini raqamlashtirish, fuqarolarning iqtisodiy va ijtimoiy holatini real vaqt rejimida tahlil qilish, shuningdek, ularning bandligini ta'minlash va tadbirkorlik tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashni samarali tashkil etish uchun ushbu platforma ishlab chiqildi).

“Onlayn mahalla” platformasining joriy etilishi mahalla boshqaruvida raqamli texnologiyalarni amaliyotga samarali tatbiq etish borasidagi muhim qadamlardan biridir. Ushbu tizim mahallabay yondashuvni real vaqtda boshqarish imkonini yaratib, fuqarolarning iqtisodiy va ijtimoiy muammolarini tizimli hal etish, ijtimoiy yordamni manzilli ko'rsatish hamda davlat xizmatlarini qulay va shaffof qilishda katta imkoniyatlar eshigini ochdi.

Umuman olganda, *“Onlayn Mahalla”* tizimi mahalliy boshqaruvda raqamli transformatsiyaning amaliy ifodasi sifatida, hududiy rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik va fuqarolarning hayot sifati yaxshilanishiga xizmat qilmoqda. Shuningdek, ushbu platforma bir necha davlat organlari va tashkilotlari bilan o'zaro integratsiya qilinganligini ko'rishimiz mumkin. Jumladan:

– elektron hukumat loyihalarini boshqarish markazi – fuqarolarning pasport, manzil, sudlanganlik, narkologik va psixologik dispanserda turish yoki turmaslik, soliq qarzi mavjudligi, davlat soliq organlaridan ro'yxatdan o'tganligi, nomida uy-joy borligi yoki yo'qligi, kadastr hujjatlari ma'lumotlari, pensiya, nafaqa, tug'ilish, o'lim, nikoh, *“ijtimoiy himoya yagona reyestri”*, *“yoshlar daftari”*, *“ayollar daftari”* va *“temir daftar”* da tur-

ganligi yoki turmaganligi, tadbirkorlik subyekti sifatida davlat ro'yxatidan o'tganligi, nogironlik haqida ma'lumotlar jamlangan;

– Adliya vazirligi huzuridagi Davlat xizmatlari markazi – fuqarolarning tadbirkorlik subyekti sifatida davlat ro'yxatidan o'tganligi haqidagi ma'lumotlarni o'zida saqlaydi. Bu markaz, shuningdek, davlat xizmatlarining samaradorligini ta'minlashda ishtirok etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 24-maydagi *“Ma'muriy islohotlar doirasida Adliya organlari va muassasalarining mas'uliyatini yanada oshirish hamda ixcham boshqaruv tizimini shakllantirish to'g'risida”*gi PF-80-son Farmoni (President of Republic of Uzbekistan, 2024) ushbu ishlarning asosi sifatida qabul qilingan.

Ushbu farmon doirasida Adliya organlari faoliyatini hududlarda samarali tashkil etish hamda huquqiy xizmatlar qamrovini yanada oshirish maqsadida tuman (shahar) adliya bo'limlariga bir nechta qo'shimcha vazifalar yuklatildi. Jumladan, mahallalarda aholi tomonidan ko'tarilayotgan dolzarb muammolarni ko'rib chiqish va hal etish uchun har oyda *“Adliya kuni”* tadbirlarini o'tkazish ko'zda tutildi. Bunda olis mahalla hududlarida har oyda kamida ikki marotaba sayyor davlat xizmatlarini ko'rsatib borish ham nazarda tutildi. *“Mahalla yettiligi”*ga qonunchilik hujjatlarining mohiyati va ahamiyatini oddiy va xalqchil tilda yetkazish, shuningdek, ular tomonidan *“Onlayn mahalla”* platformasiga kiritilgan aholining kundalik hayotidagi huquqiy masalalarga oid muammolarni hal etib borish belgilandi.

Farmon doirasida fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari raislarining huquqiy bilim va ko'nikmalarini uzluksiz oshirib borishga qaratilgan *“Mahalla huquqshunosi”* nomli qisqa muddatli bepul o'quv kurslari tashkil etish nazarda tutilgan. Normativ-huquqiy hujjatlar matnlari *ljro.gov.uz* idoralararo yagona elektron ijro intizomi tizimi va *Raqamli mahalla* yagona platformasi orqali respublika-viloyat-tuman-mahalla tamoyili asosida davlat organlari va tashkilotlariga hamda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlariga taqdim etiladi, shuningdek, ushbu organlar faoliyatiga taalluqli hujjatlar majburiy tanishish uchun yuboriladi.

Adliya organlari faoliyatini transformatsiya qilish, davlat xizmatlarini ko'rsatish va norma

ijodkorligini takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar rejasi qabul qilingan bo'lib, ushbu rejaning 12-band 4-qismida "Barcha aholi gavjum joylarni, shu jumladan, mahallalarni 24/7 rejimida onlayn davlat xizmatlarini ko'rsatadigan interaktiv kiosklar bilan bosqichma-bosqich ta'minlash" ko'zda tutilgan (President of Republic of Uzbekistan, 2024). Ayrim mahalla fuqarolar yig'inida test rejimida ushbu kiosklar o'rnatilib, ishlash faoliyatlari o'rganilmoqda.

Ichki ishlar vazirligi – bu davlatning fuqarolarni tartibga solishdagi asosiy tizimi bo'lib, undagi doimiy va vaqtinchalik yashash joyi bo'yicha fuqarolarning ro'yxatdan o'tganligi haqidagi ma'lumotlar turli ijtimoiy xizmatlarga integratsiya qilishda foydalaniladi.

Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi – bo'sh turgan ish o'rinlari, fuqarolarning ishga qabul qilingan yoki bo'shatilganligi, bandlik holati, kasb-hunar yo'nalishi bo'yicha o'qishga yo'naltirilganligi haqidagi ma'lumotlarni qamrab oladi.

Moliya vazirligi – Moliya vazirligi tomonidan olib borilayotgan tadbirlar orqali ijtimoiy himoya yagona reyestrda ro'yxatdan o'tgan fuqarolar haqida ma'lumotlarni qamrab oladi. Bu ma'lumotlar fuqarolarga yordam ko'rsatish, subsidiya yoki boshqa ijtimoiy yordamlarni taqdim etish uchun ishlatiladi.

Davlat soliq qo'mitasi – Davlat soliq qo'mitasi tomonidan nazorat qilinadigan o'zini o'zi band qilgan fuqarolar va tadbirkorlik subyektlari haqidagi ma'lumotlarni qamrab oladi. Bu ma'lumotlar, soliq to'lovchilarning qonuniy faoliyat yuritishini ta'minlash va soliq olish jarayonlarini soddalashtirish uchun muhimdir.

Davlat aktivlarini boshqarish agentligi tomonidan *E-auksion* elektron xaridlar tizimiga chiqarilgan mol-mulk ma'lumotlari tizim orqali davlat mulkini onlayn tarzda sotish yoki ijaraga berish imkoniyatlarini taqdim etadi.

"Hunarmand" uyushmasi – hunarmand sifatida ro'yxatdan o'tgan fuqarolar haqida ma'lumotlar, ularning faoliyati, imkoniyatlari va o'z sohasidagi muvaffaqiyatlarini oshirish uchun qo'llaniladigan dasturlarni o'z ichiga oladi.

Har bir manba platformadagi boshqa vazirliklar va idoralar bilan integratsiyalashgan bo'lib, bu tizim ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy ma'lumotlarni bir joyda to'plash va ulardan samarali foydalanish

imkonini yaratadi. Bu jarayonning maqsadi – fuqarolarning ehtiyojlarini aniq aniqlash va ularga tezkor yordam ko'rsatish, shuningdek, bandlik va iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashdir.

Olib borilgan tadqiqotlardan ko'rinadiki, mahalla boshqaruvini takomillashtirish jarayonida bir qator omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Xususan, huquqiy-me'yoriy asoslarning mustahkamlanishi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi hamda ijtimoiy innovatsiyalarning amaliyotga tatbiq etilishi jarayon samaradorligini oshiradi. Mahalla faollari va aholining faol ishtiroki orqali ijtimoiy masalalarni tezkor va samarali hal etish imkoniyati yuzaga keladi. Shuningdek, natijalar shuni ko'rsatadiki, mahalla boshqaruvini rivojlantirishda davlat organlari bilan mahalliy jamoalar hamkorligi, xususiylar bilan o'zaro aloqalar hamda mavjud resurslardan oqilona foydalanish muhim omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xulosa

Yuqoridagilardan kelib chiqib, aytish mumkinki, mahalla boshqaruvining davlat organlariga murojaat va so'rovlar yuborish faoliyati fuqarolarning ijtimoiy, iqtisodiy hamda huquqiy manfaatlarini himoya qilishda muhim o'rin tutadi. Mazkur institut fuqarolar va davlat o'rtasida samarali vositachi sifatida faoliyat yuritib, hududiy muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish hamda vakolatli idoralarga murojaat qilish orqali davlat siyosatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan, mahalla boshqaruvi aholining huquqiy manfaatlarini ifodalovchi va ularni davlat organlariga yetkazuvchi demokratik institut sifatida ko'rinishi lozim.

Mahalla institutlariga davlat tomonidan ko'rsatiladigan institutsional qo'llab-quvvatlash ularning faoliyat sifatini oshirish, davlat bilan muvoqot samaradorligini kuchaytirish va mahalliy darajadagi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bu esa o'z navbatida mamlakatning barqaror rivojlanishi hamda fuqarolarning farovonligini ta'minlashga xizmat qiluvchi omil sifatida e'tirof etilishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, mahalla boshqaruvini takomillashtirish O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Kelgusida mahalla institutlarini yanada rivojlantirish uchun ularning boshqaruv jarayonlariga zamonaviy menejment texnologiyalari,

innovatsion usullar hamda axborot-kommunikatsiya vositalarini keng tatbiq etish lozim. Bunda mahalla faoliyatini baholashning aniq mezonlari va samaradorlik indikatorlarini ishlab chiqish muhim o'rin tutadi. Chunki bugungi kunda mahalla institutlari faoliyatining yagona standartlari mavjud emas va universal yondashuvni ishlab chiqish murakkab hisoblanadi. Shu sababli hududiy xususiyatlarni inobatga olgan holda maxsus indekslar va ko'rsatkichlarni ishlab chiqish va ularni tizimli ravishda tahlil etish maqsadga muvofiqdir.

Shu bilan birga, mahalla institutlari davlat boshqaruvi bilan uzviy hamkorlikda faoliyat yuritishi, davlat siyosatini mahalliy darajada amalga oshirishda bevosita ishtirok etishi lozim. Shuningdek, ularning institutsional mustaqilligi ham saqlanishi kerak. Zero, bu ikki yo'nalishning muvozanatli uyg'unligi mahalla boshqaruvining huquqiy mexanizmlarini yanada mustahkamlash, aholining huquq va manfaatlarini ta'minlash hamda jamiyatning demokratik rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, davlat xizmatlarini ko'rsatish jarayonida mahalla insti-

tutlari va davlat organlari o'rtasidagi hamkorlik samaradorligi yetarli darajada yuqori emas. Mahalla boshqaruvining mavjud imkoniyatlari ko'p hollarda faqat ijtimoiy muammolarni aniqlash va davlat organlariga murojaat yuborish bilan chegaralanib qolmoqda. Aslida esa mahallalar aholiga davlat xizmatlarini bevosita yaqinlashtirish, ularning tezkor, qulay va shaffof ko'rsatilishini ta'minlashda strategik institut bo'lib xizmat qilishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, bir nechta mualliflik takliflari ishlab chiqildi:

- mahalla raisi va faollariga aholiga davlat xizmatlarini ko'rsatishda yuridik jihatdan vakolat beruvchi maxsus norma (masalan, fuqarolarning ayrim hujjatlarni olish, ariza topshirish va ro'y-xatga olish jarayonlarini to'g'ridan to'g'ri mahalla darajasida amalga oshirish huquqi) ishlab chiqilishi lozim;

- mahalla va davlat xizmatlari markazlari o'rtasida hamkorlik shartnomalari (memorandumlari) huquqiy asosda mustahkamlanishi kerak;

- mahalla faoliyatini samaradorlik indikatorlari asosida baholab, yuqori natija ko'rsatgan mahallalarni differensial moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmini joriy etish zarur.

REFERENCES

- Akhmedov, A. (2020). *Mahalla boshqaruvining ijtimoiy funksiyalari* [Social functions of mahalla management]. Innovative Development.
- Bayraktar, S. U. (2007). Turkish municipalities: Reconsidering local democracy beyond administrative autonomy. *European Journal of Turkish Studies*, 36. <https://doi.org/10.4000/ejts.1103>
- Bukhvald, E. M., & Voroshilov, N. V. (2018). Aktualnye voprosy razvitiya munitsipalnykh obrazovaniy i reformirovaniya instituta mestnogo samoupravleniya [Current issues of municipal development and reforming the institution of local self-government]. *Economic and social changes: facts, trends, forecast*, 11(1), 132–147.
- e-Estonia. (n.d.). *Government solutions*. <https://e-estonia.com/solutions/government/>
- Karimova, S. (2019). *Iqtisodiy rivojlanishda mahalliy boshqaruvning o'рни* [The role of local government in economic development]. Fan.
- Lee, J. H., & Suh, J. (2021). Decentralisation and government trust in South Korea: Distinguishing local government trust from national government trust. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 8(1), 68–93. <https://doi.org/10.1002/app5.317>
- Müller, A. (2021). *Innovation in local government: Digital transformation, electronic services, and barriers to adoption*. Palgrave Macmillan.
- President.uz. (2025, December 26). *Address of the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev to the Oliy Majlis and the people of Uzbekistan*. Official Website of the President of the Republic of Uzbekistan. <https://president.uz/oz/lists/view/8834>
- President of the Republic of Uzbekistan. (2021, December 24). *Resolution "On measures to organize the activities of the Agency for Work Mahallabay and Entrepreneurship Development under the Ministry of Economic Development and Poverty Reduction"* (No. RP-62). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/5792131>

President of the Republic of Uzbekistan. (2021, December 3). *Decree "On priority areas of state policy for the development of entrepreneurship in the mahalla, ensuring population employment and reducing poverty"* (No. DP-29). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/5753823>

President of the Republic of Uzbekistan. (2023, September 11). *Decree "On the 'Uzbekistan – 2030' strategy"* (No. DP-158). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/6600413>

President of the Republic of Uzbekistan. (2024, May 24). *Decree "On further increasing the responsibility of justice bodies and institutions within the framework of administrative reforms and forming a compact management system"* (No. DP-80). Lex.uz. <https://lex.uz/en/docs/6937312>

Republic of Uzbekistan. (2013, April 22). *Law "On citizens' self-government bodies"* (No. LRU-350). Lex.uz. <https://lex.uz/docs/2157501>

Shugrina, E. S. (Ed.). (2015). *Doklad o sostoyanii mestnogo samoupravleniya v gosudarstve [Report on the state of local self-government]*. Prospekt.

Smith, J. (2018). *Local governance models in Europe: Democratization and community participation*. Cambridge University Press.

Vahobov, B. (2021). *Davlat va mahalla boshqaruvi o'rtasidagi munosabatlar [Relations between state and mahalla management]*. Adolat.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 3-SON

VOLUME 6 / ISSUE 3 / 2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.3>.

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence>